

IGOR CORMAN, *Contribuții la istoria spațiului pruto-nistriean în epoca evului mediu timpuriu (sec. V-VII d.Chr.)*, Chișinău, Ed. Cartdidact, 1998, 200 p., 2 tabele, 5 diagrame, 89 figuri și 13 hărți.

Lucrarea cercetătorului din Chișinău, rezultat al unor eforturi de documentare îndelungate, în primul rând în Republica Moldova, dar și în România și Germania, reușește să se constituie într-o valoroasă sinteză la zi a cunoașterii realităților arheologice din spațiul basarabean, cuprins cronologic între momentul sfârșitului dominației hunice și cel al migrației bulgarilor la sud de Dunăre.

O preocupare constantă a autorului, declarată încă din partea introductivă a cărții, a fost aceea de detașare de fosta tendință de politizare a cercetării din perioada sovietică, în care aproape toate descoperirile din nordul Bucovinei sau din RSS Moldovenească erau puse pe seama slavilor.

De o atenție deosebită în cuprinsul lucrării se bucură așezările de epocă, la care se analizează topografia, structura, complexele componente (locuințe, anexe, instalații pentru foc în aer liber, gropi de provizii) și – sistematic – inventarul arheologic (unelte, arme, podoabe sau ceramică). Regretabil, după opinia noastră, este faptul că analiza materialului ceramic putea fi mai amplă și chiar mai bine ilustrată în planșe.

Informații interesante sunt prezentate în capitolul „Atribuirea cronologică și etnică a așezărilor”. Dincolo de inegalitatea de cercetare de teren microzonală, autorul surprinde anumite intensități de habitat pe anumite perioade și arealuri. Se constată – de exemplu – că în nordul spațiului propus studiului, numărul așezărilor din secolele V–VII este aproape egal cu cel al așezărilor culturii Sântana de Mureș-Cernjachov, situație care ar putea dovedi continuitatea populației după invazia hunică. De asemenea, la aproape un sfert din cele 184 așezări cunoscute din secolele V–VII, s-au descoperit materiale arheologice, în special ceramică, de tip Sântana de Mureș-Cernjachov, realitate cu depline semnificații de continuitate etnoculturală.

În același capitol se fac referiri la numărul posibil de locuințe din așezări, organizarea structurală a acestora din urmă, tehnica constructivă a locuințelor (inclusiv la cuptoarele din piatră atât de tipice perioadei), demonstrându-se că practic toate acestea, cât și analiza ceramicii sau a pieselor de inventar arheologic nu pot da referiri certe cu privire la etnic.

Un alt capitol privește „Necropolele și morminte izolate”. În pofida numărului redus de descoperiri, autorul analizează stadiul cercetărilor, încadrarea cronologică prin inventarul funerar, cât și problema atribuirilor etnice.

În sfârșit, ultimele două capitole („O încercare de interpretare istorică” și „Încheiere”), vin să fructifice sintetic și interpretativ, cele mai multe din informațiile prezentate până atunci. Este combătută astfel, mai vechea teză a „pământurilor pustii” din acest spațiu, pe care, după invazia hunică, slavii le-au colonizat intens, cât și cea a datării chiar în secolele III–V, a migrației slave la nordul Dunării de Jos. Populația culturii Sântana de Mureș-Cernjachov dintre Prut și Nistru (sinteză etno-culturală daco-goto-sarmatică) a constituit substratul etnic al proceselor de etnogeneză din secolele V–VII. De asemenea, se fac aprecieri interesante cu privire la originea în principal neslavă a anților la problemele penetrării lor și a sclavinilor în teritoriul studiat, cât și la frecvența și datarea descoperirilor monetare bizantine din cadrul secolelor menționate. Astfel, de la sfârșitul veacului al IV-lea și până la debutul celui de-al VI-lea se observă o întrerupere a circulației lor, după care aceasta este mult activată, reducându-se mult în secolul al VII-lea.

Concluzionând, Igor Corman ține să sublinieze faptul că „cercetarea vestigiilor materiale nu ne permite să tragem concluzii cu privire la cultura spirituală, la limba vorbită de majoritatea populației, ori, cu atât mai mult, la nivelul conștiinței de neam din acea perioadă” (p. 118). În schimb, ca certitudine, autorul consideră că în spațiul geografic supus analizei se poate vorbi în secolele V–VII, de un real proces de integrare culturală și etnică a diferite neamuri, având la bază mai vechiul substrat etnic autohton din secolul IV.

Lucrarea continuă cu rezumate în germană și rusă, repertoriul descoperirilor (184 puncte pentru așezări și 8 pentru complexele funerare, 5 tezaure monetare și 40 descoperiri izolate), o anexă cu descoperiri de influență răsăriteană, referințele bibliografice ale listei figurilor, bibliografia, indicele de localități și lista echivalentelor de scriere a denumirii localităților în română și rusă.

O bogată ilustrație încheie studiul: tabele cronologice, diagrame, planuri de săpătură, reconstituiri de așezări și locuințe, un bogat inventar arheologic și multiple hărți.

Prin valoarea științifică pe care o are, profesionalismul realizării sale și bogata bibliografie folosită (mai ales din fostul spațiu sovietic), lucrarea „Contribuții la istoria spațiului pruto-nistriean în epoca evului mediu timpuriu” va rămâne cu siguranță mult timp, o carte de referință în domeniu.

MUGUR ANDRONIC